

**ДРАГАН М. СТОЈАНОВИЋ**

# **УСТАВНО ПРАВО**

**четврто поправљено и допуњено издање**

**НИШ, 2014.**

**Драган М. Стојановић**

**УСТАВНО ПРАВО**

четврто поправљено и допуњено издање

*Издавач*

Правни факултет у Нишу, Центар за публикације

*За издавача*

Проф. др Мирослав Лазић, декан

*Рецензенти*

Др Павле Николић

Др Оливера Вучић

*Технички уредник*

Ненад Милошевић

*Лектура*

Милена Павловић

*Штампа*

Атлантис – Ниш

*Тираж*

400

ISBN 978-86-7148-189-2

Сва права задржана. Ниједан део ове публикације не може бити репродукован нити смештен у систем за претраживање или трансмитовање у било ком облику: механички, фотокопирањем, снимањем или на други начин, без претходне дозволе аутора и издавача

Одлуком Наставно-научног већа Правног факултета у Нишу, број 01-2058/7-05 од 09. 06. 2005. године одобрено да се штампа као уџбеник за студенте Правног факултета у Нишу

## САДРЖАЈ

### ДЕО ПРВИ ТЕОРИЈА И ИСТОРИЈА УСТАВНОГ ПРАВА

#### Глава прва

##### **ПРЕДМЕТ И САДРЖИНА УСТАВНОГ ПРАВА**

|                                                     |   |
|-----------------------------------------------------|---|
| 1. Значења израза уставно право .....               | 1 |
| 2. Предмет уставног права .....                     | 2 |
| 2.1. Класично схватање уставног права .....         | 2 |
| 2.2. Модерно схватање уставног права .....          | 3 |
| 2.3. Предмет уставног права у домаћој теорији ..... | 4 |
| 3. Садржина и метод уставног права .....            | 6 |
| 3.1. Садржина уставног права .....                  | 6 |
| 3.2. Метод уставног права .....                     | 7 |

#### Глава друга

##### **УСТАВНО ПРАВО КАО ГРАНА ПРАВА**

|                                                    |    |
|----------------------------------------------------|----|
| 1. Порекло уставног права .....                    | 9  |
| 2. Уставно или државно право .....                 | 10 |
| 2.1. Државно право .....                           | 10 |
| 2.1. Уставно право .....                           | 11 |
| 3. Место уставног права у правном систему .....    | 12 |
| 3.1. Уставно (унутрашње) и међународно право ..... | 12 |
| 3.1.1. Теоријска схватања .....                    | 12 |
| 3.1.2. Уставна решења .....                        | 14 |
| 3.1.3. Устав Србије и међународно право .....      | 14 |
| 3.2. Ранг уставног права у унутрашњем праву .....  | 15 |

#### Глава трећа

##### **ИЗВОРИ УСТАВНОГ ПРАВА**

|                                                  |    |
|--------------------------------------------------|----|
| 1. Обележја и поделе извора уставног права ..... | 17 |
| 2. Стандардни извори уставног права .....        | 19 |
| 3. Особени извори уставног права .....           | 24 |
| 3.1. Судска пресуда .....                        | 25 |
| 3.2. Уставни обичај .....                        | 25 |
| 4. Ванправни извори уставног права .....         | 27 |

#### Глава четврта

##### **ПОЈАМ УСТАВА**

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| 1. Појам устава у материјалном смислу ..... | 31 |
| 2. Појам устава у формалном смислу .....    | 33 |
| 3. Појам устава у политичком смислу .....   | 35 |

|                                            |    |
|--------------------------------------------|----|
| 4. Појам устава у социолошком смислу ..... | 36 |
| 5. Синтетичка одредба појма устава .....   | 37 |

#### Глава пета

### **СВОЈСТВА И ФУНКЦИЈЕ УСТАВА**

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| 1. Садржина устава .....                    | 39 |
| 2. Правно-техничка композиција устава ..... | 40 |
| 3. Преамбула устава .....                   | 42 |
| 4. Додаци и допуне устава .....             | 43 |
| 4.1. Уставни амандмани .....                | 44 |
| 4.2. Уставни закони .....                   | 45 |
| 5. Својства устава и уставних норми .....   | 46 |
| 5.1. Својства устава .....                  | 46 |
| 5.2. Својства уставних норми .....          | 47 |
| 6. Функције устава .....                    | 49 |

#### Глава шеста

### **ДОНОШЕЊЕ И ПРОМЕНА УСТАВА**

|                                          |    |
|------------------------------------------|----|
| 1. Власт доношења устава .....           | 51 |
| 2. Промена устава .....                  | 53 |
| 2.1. Забрана мењања устава .....         | 53 |
| 2.2. Поступак промене устава .....       | 55 |
| 3. Модели промене устава .....           | 55 |
| 4. Промена устава у федерацији .....     | 58 |
| 5. Промена Устава Републике Србије ..... | 60 |

#### Глава седма

### **ВРСТЕ УСТАВА**

|                                             |    |
|---------------------------------------------|----|
| 1. Класичне теорије о врстама устава .....  | 63 |
| 1.1. Писани и неписани устави .....         | 63 |
| 1.2. Чврсти и меки устави .....             | 64 |
| 2. Модерне поделе устава .....              | 66 |
| 3. Формалне класификације устава .....      | 67 |
| 3.1. Кодификовани и хетерогени устави ..... | 67 |
| 3.2. Подела устава према доносиоцу .....    | 69 |

#### Глава осма

### **ПРОЦЕС НАСТАНКА УСТАВА И УСТАВНОСТИ**

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| 1. Елементи уставности до појаве писаних устава ..... | 71 |
| 2. Декларације људских права .....                    | 73 |
| 2.1. Америчке декларације права .....                 | 73 |
| 2.2. Француске декларације права .....                | 73 |
| 3. Први писани устави .....                           | 75 |
| 3.1. Устав САД од 1787. ....                          | 76 |
| 3.2. Устави Француске од 1791. и 1793. ....           | 78 |

## Глава девета

### СТАЊЕ УСТАВНОСТИ У 19. ВЕКУ

|                                                       |    |
|-------------------------------------------------------|----|
| 1. Ширење либералне уставности .....                  | 81 |
| 2. Уставност у другој половини 19. века .....         | 83 |
| 2.1. Грађанска уставност друге половине 19. века..... | 83 |
| 2.2. Појава уставности у балканским државама .....    | 85 |

## Глава десета

### УСТАВНОСТ ИЗМЕЂУ ДВА СВЕТСКА РАТА

|                                           |    |
|-------------------------------------------|----|
| 1. Реформисана грађанска уставност .....  | 87 |
| 2. Сумрак грађанске уставности .....      | 89 |
| 3. Појава социјалистичке уставности ..... | 91 |

## Глава једанаеста

### УСТАВНОСТ ПОСЛЕ ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| 1. Демократско-социјална уставност .....                | 93  |
| 1.1. Устави држава успостављене демократије.....        | 94  |
| 1.1.1. <i>Устав Италије</i> .....                       | 95  |
| 1.1.2. <i>Устав Немачке</i> .....                       | 96  |
| 1.1.3. <i>Устав Шпаније</i> .....                       | 98  |
| 1.2. Устави држава демократског континуитета .....      | 98  |
| 1.2.1. <i>Устав Француске</i> .....                     | 99  |
| 1.2.2. <i>Устав Грчке</i> .....                         | 101 |
| 2. Постсоцијалистичка уставност .....                   | 102 |
| 2.1. Доношење устава социјалистичких држава.....        | 102 |
| 2.2. Обележја социјалистичких устава.....               | 103 |
| 2.3. Слом социјализма и социјалистичке уставности ..... | 104 |
| 2.4. Уставност постсоцијалистичких држава.....          | 105 |
| 2.5. Устав Руске Федерације од 1993. ....               | 107 |

## ДЕО ДРУГИ

### УСТАВНА ИСТОРИЈА СРБИЈЕ

## Глава прва

### РАЗВИТАК УСТАВНОСТИ У СРБИЈИ

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| 1. Устави и уставност Кнежевине Србије .....     | 114 |
| 1.1. Појава уставности у устаничкој Србији ..... | 114 |
| 1.2. Устав Србије од 1835. ....                  | 114 |
| 1.3. Устав Србије од 1838. ....                  | 115 |
| 1.4. Устав Србије од 1869. ....                  | 116 |
| 2. Устави и уставност Краљевине Србије .....     | 118 |
| 2.1. Устав Србије од 1888. ....                  | 119 |
| 2.2. Устав Србије од 1901. ....                  | 121 |

## Глава друга

### УСТАВНОСТ КРАЉЕВИНЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

|                                                |     |
|------------------------------------------------|-----|
| 1. Стварање Краљевине СХС.....                 | 123 |
| 2. Устави прве југословенске државе.....       | 126 |
| 2.1. Устав Краљевине СХС од 1921. ....         | 126 |
| 2.2. Устав Краљевине Југославије од 1931. .... | 129 |
| 2.3. Ревизија Устава од 1931. ....             | 131 |

## Глава трећа

### УСТАВИ СОЦИЈАЛИСТИЧКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

|                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------|-----|
| 1. Настанак друге југословенске државе.....               | 133 |
| 2. Устави друге југословенске државе.....                 | 137 |
| 2.1. Устав ФНРЈ од 1946. ....                             | 137 |
| 2.2. Уставни закон ФНРЈ од 1953. ....                     | 138 |
| 2.3. Устав СФРЈ од 1963. ....                             | 139 |
| 2.4. Устав СФРЈ од 1974. ....                             | 140 |
| 3. Распад Југославије.....                                | 143 |
| 3.1. Сецесија југословенских република.....               | 144 |
| 3.2. Последице распада Југославије.....                   | 147 |
| 4. Уставни акти заједничке државе Србије и Црне Горе..... | 148 |
| 4.1. Устав СР Југославије од 1992. ....                   | 149 |
| 4.2. Амандмани на Устав од 1992. ....                     | 150 |
| 4.3. Уставна повеља од 2003. ....                         | 151 |
| 4.4. Престанак Државне заједнице .....                    | 152 |

## ДЕО ТРЕЋИ ПРАВА ЧОВЕКА

## Глава прва

### УСТАВИ И ПРАВА ЧОВЕКА

|                                                    |     |
|----------------------------------------------------|-----|
| 1. Савремени устави и права човека.....            | 157 |
| 2. Подела и систематика људских права.....         | 159 |
| 2.1. Уставне класификације основних права .....    | 160 |
| 2.2. Подела основних права у правној теорији ..... | 161 |
| 3. Интернационализација људских права.....         | 164 |

## Глава друга

### ЗНАЧЕЊЕ И ДЕЈСТВО ОСНОВНИХ ПРАВА

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| 1. Значење основних права.....                   | 167 |
| 1.1. Основна права као субјективна права .....   | 167 |
| 1.2. Основна права као објективне норме .....    | 168 |
| 2. Правно дејство основних права .....           | 169 |
| 2.1. Везаност законодавца за основна права ..... | 170 |
| 2.2. Везаност управе за основна права .....      | 170 |

|                                            |     |
|--------------------------------------------|-----|
| 2.3. Везаност судова за основна права..... | 171 |
|--------------------------------------------|-----|

## Глава трећа

### **ЉУДСКА ПРАВА У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| 1. Правни извори људских права .....                 | 173 |
| 1.1. Устав Србије од 2006.....                       | 173 |
| 1.2. Европска конвенција о правима човека .....      | 175 |
| 1.3. Закони.....                                     | 176 |
| 2. Уставна начела људских права.....                 | 176 |
| 3. Једнакост грађана и право на држављанство .....   | 178 |
| 3.1. Начело једнакости грађана .....                 | 178 |
| 3.2. Право на држављанство.....                      | 180 |
| 4. Лична права и слободе.....                        | 181 |
| 4.1. Достојанство човека.....                        | 182 |
| 4.2. Право на живот.....                             | 182 |
| 4.3. Неповредивост интегритета човека.....           | 184 |
| 4.4. Забрана ропства и принудног рада .....          | 184 |
| 4.5. Право на правну личност .....                   | 184 |
| 4.6. Права личности.....                             | 185 |
| 4.7. Право на личну слободу и безбедност.....        | 186 |
| 4.7.1. Гаранције у поступку лишења слободе.....      | 186 |
| 4.7.2. Притвор и његово трајање.....                 | 187 |
| 4.7.3. Гаранције правичног суђења .....              | 188 |
| 4.7.4. Гаранције у погледу кажњавања.....            | 189 |
| 4.8. Право на заштиту права.....                     | 190 |
| 4.9. Слобода савести и убеђења .....                 | 190 |
| 4.10. Слобода изражавања националне припадности..... | 191 |
| 4.11. Слобода научног и уметничког стварања.....     | 192 |
| 4.12. Слобода вероисповести .....                    | 192 |
| 4.13. Слобода кретања и настањивања .....            | 193 |
| 4.14. Право на неповредивост стана.....              | 194 |
| 4.15. Право на неповредивост тајне писма.....        | 194 |
| 4.16. Право на закључење брака .....                 | 195 |
| 4.17. Слобода рађања деце.....                       | 195 |
| 4.18. Права детета.....                              | 195 |
| 4.19. Права и дужности родитеља.....                 | 195 |
| 5. Политичка права и слободе.....                    | 196 |
| 5.1. Слобода мисли и изражавања мишљења.....         | 197 |
| 5.2. Слобода говора и јавног иступања .....          | 198 |
| 5.3. Слобода медија и право на обавештеност.....     | 198 |
| 5.4. Слобода збора и мирног окупљања.....            | 200 |
| 5.5. Слобода политичког удруживања .....             | 201 |
| 5.6. Бирачко право.....                              | 201 |
| 5.6.1. Активно бирачко право.....                    | 202 |
| 5.6.2. Пасивно бирачко право.....                    | 204 |

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| 5.6.3. Изборно право у Србији .....                     | 204 |
| 5.7. Право гласа на референдуму .....                   | 205 |
| 5.8. Право народне иницијативе.....                     | 205 |
| 5.9. Право на учешће у управљању јавним пословима.....  | 205 |
| 5.10. Право на петицију.....                            | 206 |
| 6. Економска права и слободе .....                      | 206 |
| 6.1. Право својине .....                                | 207 |
| 6.2. Слобода предузетништва.....                        | 209 |
| 6.3. Право на наслеђивање .....                         | 209 |
| 6.4. Право на рад.....                                  | 209 |
| 6.5. Слобода рада.....                                  | 211 |
| 6.6. Право на правичну накнаду за рад.....              | 211 |
| 6.7. Право на ограничено радно време.....               | 212 |
| 6.8. Право на осигурање и социјалну заштиту.....        | 212 |
| 6.9. Синдикална слобода .....                           | 212 |
| 6.10. Право на штрајк .....                             | 214 |
| 7. Социјална права и слободе .....                      | 215 |
| 8. Културна права и слободе.....                        | 216 |
| 9. Права припадника националних мањина.....             | 217 |
| 10. Дужности грађана .....                              | 220 |
| 11. Права странаца.....                                 | 222 |
| 12. Ограничење уставних права и слобода.....            | 223 |
| 12.1. Уопште о ограничењу људских права и слобода ..... | 223 |
| 12.2. Уставно ограничење уставних права и слобода.....  | 225 |
| 12.3. Одступање од људских права и слобода .....        | 225 |
| 13. Заштита уставних права и слобода.....               | 226 |
| 13.1. Судска заштита људских права.....                 | 227 |
| 13.2. Уставносудска заштита људских права .....         | 228 |
| 13.3. Омбудсман и заштита права грађана .....           | 230 |
| 13.4. Европска конвенција и заштита људских права.....  | 231 |

## ДЕО ЧЕТВРТИ УРЕЂЕЊЕ ВЛАСТИ СРБИЈЕ

### Глава прва

#### **ОБЛИЦИ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ**

|                                              |     |
|----------------------------------------------|-----|
| 1. Унитарна и федерална држава .....         | 235 |
| 1.1. Унитарна држава .....                   | 235 |
| 1.2. Савез или унија држава.....             | 236 |
| 1.3. Федерална држава .....                  | 237 |
| 1.4. Мешовити државни облици.....            | 238 |
| 2. Федерално државно уређење .....           | 240 |
| 2.1. Природа и односи у федерацији .....     | 240 |
| 2.2. Расподела надлежности у федерацији..... | 242 |

|                                                           |     |
|-----------------------------------------------------------|-----|
| 2.3. Савезно право и право федералних јединица.....       | 244 |
| 2.4. Учешће федералних јединица у федералној власти ..... | 244 |
| 2.4.1. Учешће у федералном парламенту.....                | 245 |
| 2.4.2. Учешће у федералној егзекутиви и судству .....     | 247 |
| 2.4.3. Учешће у уставотворној и законодавној власти.....  | 248 |

#### Глава друга

### **ОСНОВНИ ПРИНЦИПИ УСТАВНОГ УРЕЂЕЊА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 1. Основни принципи уставног уређења .....             | 251 |
| 1.1. Принцип територијалног интегритета.....           | 252 |
| 1.2. Принцип националне и грађанске државе.....        | 252 |
| 1.3. Републикански принцип.....                        | 253 |
| 1.4. Демократски принцип.....                          | 254 |
| 1.5. Принцип владавине права .....                     | 255 |
| 1.6. Принцип поделе власти.....                        | 256 |
| 1.7. Принцип примата међународног права.....           | 257 |
| 1.8. Остали принципи и институционалне гаранције ..... | 257 |
| 2. Економско уређење Републике Србије .....            | 258 |
| 2.1. Економско уређење.....                            | 259 |
| 2.2. Јавне финансије.....                              | 259 |
| 3. Надлежност Републике Србије .....                   | 260 |

#### Глава трећа

### **НЕПОСРЕДНА ДЕМОКРАТИЈА И ПРЕДСТАВНИЧКИ СИСТЕМ**

|                                                      |     |
|------------------------------------------------------|-----|
| 1. Институције непосредне демократије.....           | 264 |
| 1.1. Референдум.....                                 | 264 |
| 1.2. Плебисцит и народни вето .....                  | 266 |
| 1.3. Народна иницијатива .....                       | 267 |
| 1.4. Скупштина грађана .....                         | 268 |
| 1.5. Непосредна демократија у Републици Србији ..... | 268 |
| 2. Представнички систем.....                         | 269 |
| 2.1. Појам и суштина представничког система.....     | 270 |
| 2.2. Природа бирачког права.....                     | 272 |
| 2.3. Природа представничког мандата.....             | 274 |
| 2.4. Опозив представника.....                        | 275 |

#### Глава четврта

### **ИЗБОРИ И ИЗБОРНИ СИСТЕМ**

|                                                   |     |
|---------------------------------------------------|-----|
| 1. Принципи изборног система .....                | 280 |
| 1.1. Општа бирачка и посланичка способност .....  | 280 |
| 1.2. Принцип једнаког бирачког права.....         | 281 |
| 1.3. Принцип непосредног гласања.....             | 282 |
| 1.4. Принцип слободног и тајног гласања .....     | 283 |
| 1.5. Принцип личног и факултативног гласања ..... | 284 |

|                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------|-----|
| 2. Изборни поступак и техника избора.....                    | 284 |
| 2.1. Расписивање избора и утврђивање изборних јединица ..... | 285 |
| 2.2. Евидентирање бирача .....                               | 287 |
| 2.3. Кандидовање представника .....                          | 288 |
| 2.3.1. Системи кандидовања.....                              | 289 |
| 2.3.2. Режим кандидовања у Србији.....                       | 290 |
| 2.4. Изборна кампања .....                                   | 292 |
| 2.5. Спровођење избора .....                                 | 293 |
| 2.6. Поступак гласања.....                                   | 294 |
| 3. Добијање и расподела мандата.....                         | 295 |
| 3.1. Већински избори .....                                   | 295 |
| 3.2. Пропорционални избори .....                             | 297 |
| 3.2.1. Изборни количник.....                                 | 298 |
| 3.2.2. Донтов систем .....                                   | 298 |
| 3.2.3. Нумејеров систем.....                                 | 300 |
| 3.3. Мешовити систем.....                                    | 301 |
| 3.4. Добијање појединачног мандата.....                      | 302 |
| 3.5. Већински или пропорционални избори .....                | 302 |
| 3.6. Расподела и додела појединачних мандата у Србији .....  | 303 |
| 4. Регуларност избора и заштита бирачког права .....         | 305 |
| 4.1. Регуларност избора и изборни преступи.....              | 305 |
| 4.2. Решавање изборних спорова.....                          | 307 |
| 4.3. Заштита изборног права у Србији .....                   | 308 |
| 5. Поновни и допунски избори.....                            | 309 |
| 5.1. Понављање избора .....                                  | 309 |
| 5.2. Допунски избори .....                                   | 309 |
| 5.3. Поновно добијање мандата.....                           | 310 |
| 6. Престанак представничког мандата.....                     | 311 |
| 6.1. Основи престанка мандата .....                          | 311 |
| 6.2. Престанак представничког мандата у Србији.....          | 312 |
| 6.3. Одлучивање о престанку мандата.....                     | 316 |

## Глава пета

### **ПОЛИТИЧКЕ ПАРТИЈЕ**

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| 1. Појам и улога политичких странака.....        | 317 |
| 2. Уставни статус и правна природа странака..... | 319 |
| 2.1. Уставни статус политичких партија .....     | 320 |
| 2.2. Правна природа политичких партија.....      | 321 |
| 3. Настанак политичких партија .....             | 322 |
| 4. Врсте политичких странака .....               | 324 |
| 5. Партијски системи.....                        | 326 |
| 6. Страначка идеологија и организација .....     | 328 |
| 6.1. Страначка идеологија.....                   | 328 |
| 6.2. Страначка организација.....                 | 329 |
| 7. Критика партија.....                          | 331 |

|                                                   |     |
|---------------------------------------------------|-----|
| 8. Политичке странке у Републици Србији .....     | 333 |
| 8.1. Уставни положај политичких странака .....    | 333 |
| 8.2. Оснивање и престанак политичких партија..... | 334 |

## Глава шеста

### ОБЛИЦИ ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ

|                                                         |     |
|---------------------------------------------------------|-----|
| 1. Системи поделе власти .....                          | 337 |
| 1.1. Председнички систем власти.....                    | 339 |
| 1.2. Парламентарни систем власти.....                   | 342 |
| 1.2.1. Структура и обележја парламентарног система..... | 342 |
| 1.2.2. Типови парламентарног режима.....                | 344 |
| 1.3. Мешовити систем власти .....                       | 346 |
| 2. Системи јединства власти .....                       | 348 |

## Глава седма

### ПАРЛАМЕНТ

|                                                       |     |
|-------------------------------------------------------|-----|
| 1. Порекло парламента.....                            | 352 |
| 2. Функције парламента .....                          | 353 |
| 2.1. Уставотворна функција парламента.....            | 355 |
| 2.2. Законодавна функција парламента.....             | 355 |
| 2.3. Буџетска функција парламента .....               | 358 |
| 2.4. Контролна функција парламента .....              | 358 |
| 2.4.1. Посланичко питање.....                         | 359 |
| 2.4.2. Интерпелација.....                             | 362 |
| 2.4.3. Предлог за гласање о поверењу влади.....       | 363 |
| 2.5. Изборна функција парламента.....                 | 364 |
| 2.6. Квазисудске функције парламента.....             | 365 |
| 3. Функције Народне скупштине Републике Србије .....  | 366 |
| 3.1. Уставотворна функција Народне скупштине .....    | 367 |
| 3.2. Законодавна функција Народне скупштине .....     | 368 |
| 3.3. Буџетска функција Народне скупштине.....         | 370 |
| 3.4. Контролна функција Народне скупштине.....        | 370 |
| 3.4.1. Посланичко питање.....                         | 371 |
| 3.4.2. Интерпелација.....                             | 371 |
| 3.4.3. Анкета.....                                    | 372 |
| 3.4.4. Извештавање о раду Владе .....                 | 372 |
| 3.4.5. Изгласавање неповерења Влади или министру..... | 373 |
| 3.5. Изборна функција Народне скупштине .....         | 373 |
| 3.6. Квазисудска функција Народне скупштине .....     | 375 |
| 4. Структура и број чланова парламента.....           | 375 |
| 4.1. Једнодомни и дводомни парламент.....             | 376 |
| 4.1.1. Облици бикамерализма.....                      | 377 |
| 4.1.2. Бикамерално одлучивање.....                    | 378 |
| 4.2. Број чланова парламента и дужина мандата .....   | 379 |
| 4.3. Структура и мандат Народне скупштине.....        | 381 |

|                                                                          |     |
|--------------------------------------------------------------------------|-----|
| 5. Правни положај чланова парламента.....                                | 382 |
| 5.1. Права посланика уопште .....                                        | 383 |
| 5.1.1. <i>Право посланика на говор и гласање</i> .....                   | 384 |
| 5.1.2. <i>Право законодавне иницијативе</i> .....                        | 385 |
| 5.1.3. <i>Право на избор у органе и радна тела парламента</i> .....      | 386 |
| 5.1.4. <i>Право на постављање питања и подношење интерпелације</i> ..... | 386 |
| 5.1.5. <i>Право на удруживање</i> .....                                  | 386 |
| 5.2. Права народних посланика .....                                      | 387 |
| 5.2.1. <i>Право на говор</i> .....                                       | 387 |
| 5.2.2. <i>Право на гласање</i> .....                                     | 388 |
| 5.2.3. <i>Право на законодавну иницијативу</i> .....                     | 389 |
| 5.2.4. <i>Право на избор у органе и радна тела</i> .....                 | 389 |
| 5.2.5. <i>Право на посланичко питање и интерпелацију</i> .....           | 390 |
| 5.2.6. <i>Право на удруживање у посланичке групе</i> .....               | 390 |
| 5.2.7. <i>Остала права народних посланика</i> .....                      | 390 |
| 5.3. Дужности посланика уопште .....                                     | 394 |
| 5.3.1. <i>Дужност присуствовања седницама парламента</i> .....           | 392 |
| 5.3.2. <i>Дужност поштовања парламентарног реда</i> .....                | 393 |
| 5.4. Дужности народних посланика.....                                    | 394 |
| 5.5. Гаранције посланичког мандата уопште.....                           | 395 |
| 5.5.1. <i>Парламентарни имунитет</i> .....                               | 395 |
| 5.5.1.1. <i>Посланичка неодговорност</i> .....                           | 397 |
| 5.5.1.2. <i>Посланичка неповредивост</i> .....                           | 398 |
| 5.5.2. <i>Парламентарна инкомпатибилност</i> .....                       | 399 |
| 5.5.3. <i>Парламентарни индемнитети</i> .....                            | 401 |
| 5.6. Гаранције мандата народних посланика.....                           | 402 |
| 5.6.1. <i>Парламентарни имунитет</i> .....                               | 402 |
| 5.6.2. <i>Парламентарна инкомпатибилност и сукоб интереса</i> .....      | 404 |
| 5.6.3. <i>Принадлежности народних посланика</i> .....                    | 407 |
| 6. Унутрашња организација парламента.....                                | 407 |
| 6.1. Парламентарни пословник.....                                        | 408 |
| 6.2. Легислатура парламента .....                                        | 410 |
| 6.3. Парламентарна заседања .....                                        | 412 |
| 6.4. Седница парламента.....                                             | 413 |
| 6.5. Парламентарни функционери.....                                      | 416 |
| 6.6. Парламентарни одбори и комисије.....                                | 419 |
| 6.7. Парламентарне групе .....                                           | 422 |
| 6.7.1. <i>Структура и функције парламентарне групе</i> .....             | 423 |
| 6.7.2. <i>Однос парламентарне групе и политичке партије</i> .....        | 424 |
| 6.7.3. <i>Посланичке групе у Народној скупштини</i> .....                | 426 |
| 7. Законодавни поступак .....                                            | 426 |
| 7.1. Законодавна иницијатива.....                                        | 427 |
| 7.2. Расправа о предлогу закона .....                                    | 428 |
| 7.3. Гласање о предлогу закона.....                                      | 430 |
| 7.4. Доношење закона по хитном поступку .....                            | 431 |

|                                                                 |     |
|-----------------------------------------------------------------|-----|
| 7.5. Промулгација и објављивање закона .....                    | 432 |
| Глава осма                                                      |     |
| <b>ШЕФ ДРЖАВЕ</b>                                               |     |
| 1. Појам и облици шефа државе .....                             | 435 |
| 2. Избор и мандат председника републике уопште .....            | 438 |
| 3. Избор и мандат председника Републике Србије .....            | 440 |
| 4. Положај и овлашћења председника републике уопште .....       | 442 |
| 4.1. Положај председника републике .....                        | 442 |
| 4.2. Овлашћења председника републике .....                      | 443 |
| 4.3. Положај и овлашћења председника Републике Србије .....     | 446 |
| 4.3.1. Редовна председничка овлашћења .....                     | 447 |
| 4.3.2. Председничка овлашћења у изузетним приликама .....       | 449 |
| 5. Одговорност председника републике уопште .....               | 451 |
| 6. Одговорност и разрешење председника Републике Србије .....   | 453 |
| Глава девета                                                    |     |
| <b>ВЛАДА</b>                                                    |     |
| 1. Појам и системи владе .....                                  | 455 |
| 2. Појава и модели владе .....                                  | 456 |
| 3. Избор и састав владе .....                                   | 457 |
| 3.1. Образовање и мандат владе .....                            | 458 |
| 3.2. Политички састав и структура владе .....                   | 459 |
| 3.3. Избор и састав Владе Републике Србије .....                | 461 |
| 3.4. Начин рада и одлучивање Владе Републике Србије .....       | 463 |
| 4. Надлежност и акти владе .....                                | 465 |
| 4.1. Општа надлежност владе .....                               | 466 |
| 4.2. Нормативни акти владе .....                                | 467 |
| 4.3. Надлежност и акти Владе Републике Србије .....             | 468 |
| 5. Одговорност владе .....                                      | 470 |
| 6. Одговорност и престанак мандата Владе Републике Србије ..... | 473 |
| Глава десета                                                    |     |
| <b>ДРЖАВНА УПРАВА</b>                                           |     |
| 1. Државна и јавна управа .....                                 | 477 |
| 2. Организација и функционисање државне управе .....            | 478 |
| 3. Државна управа у Србији .....                                | 480 |
| 3.1. Послови и уређење државне управе .....                     | 480 |
| 3.2. Надзор над органима државне управе .....                   | 482 |
| Глава једанаеста                                                |     |
| <b>СУДСТВО И ПРАВОСУДНИ СИСТЕМ</b>                              |     |
| 1. Судска функција .....                                        | 485 |
| 2. Судски систем .....                                          | 488 |
| 3. Омбудсман .....                                              | 488 |

|                                                        |     |
|--------------------------------------------------------|-----|
| 4. Правосудни систем Републике Србије .....            | 490 |
| 4.1. Уставна начела о судовима .....                   | 491 |
| 4.1.1. Самосталност судова .....                       | 491 |
| 4.1.2. Независност судова .....                        | 493 |
| 4.1.3. Независност судије .....                        | 493 |
| 4.1.4. Сталност функције и непреместивост судије ..... | 495 |
| 4.1.5. Јавност суђења .....                            | 495 |
| 4.1.6. Зборност суђења .....                           | 496 |
| 4.1.7. Вишестепеност суђења .....                      | 496 |
| 4.1.8. Принцип пороте .....                            | 496 |
| 4.2. Врсте и надлежност судова .....                   | 497 |
| 4.2.1. Судови опште надлежности и посебни судови ..... | 497 |
| 4.2.2. Надлежност судова .....                         | 498 |
| 4.3. Правосудна и судска управа .....                  | 499 |
| 4.4. Јавно тужилаштво .....                            | 500 |
| 4.4.1. Положај и надлежност .....                      | 500 |
| 4.4.2. Избор и престанак функције .....                | 502 |
| 4.5. Адвокатура .....                                  | 503 |

## Глава дванеста

### УСТАВНА И ПРАВНА ДРЖАВА

|                                                  |     |
|--------------------------------------------------|-----|
| 1. Принцип уставности и законитости .....        | 505 |
| 1.1. Принцип уставности .....                    | 506 |
| 1.2. Принцип законитости .....                   | 507 |
| 2. Принцип владавине права и правне државе ..... | 508 |
| 2.1. Владавина права .....                       | 509 |
| 2.2. Правна држава .....                         | 510 |
| 2.3. Правична држава .....                       | 513 |

## Глава тринаеста

### УСТАВНА КОНТРОЛА И ЗАШТИТА

|                                                              |     |
|--------------------------------------------------------------|-----|
| 1. Системи уставне контроле .....                            | 515 |
| 1.1. Вансудска контрола уставности .....                     | 516 |
| 1.2. Судска контрола уставности .....                        | 516 |
| 1.2.1. Контрола уставности редовних судова .....             | 517 |
| 1.2.2. Уставносудска контрола .....                          | 518 |
| 2. Уставно правосуђе .....                                   | 519 |
| 2.1. Надлежности уставних судова .....                       | 519 |
| 2.1.1. Нормативна контрола .....                             | 519 |
| 2.1.1.1. Апстрактна нормативна контрола .....                | 520 |
| 2.1.1.2. Конкретна нормативна контрола .....                 | 521 |
| 2.1.1.3. Превентивна нормативна контрола .....               | 522 |
| 2.1.2. Посебне надлежности уставних судова .....             | 522 |
| 2.1.2.1. Решавање органских или компетенционих спорова ..... | 522 |
| 2.1.2.2. Решавање федералних спорова .....                   | 523 |

|                                                                  |     |
|------------------------------------------------------------------|-----|
| 2.1.2.3. Суђење највишим државним функционерима.....             | 524 |
| 2.1.2.4. Одлучивање у изборним споровима.....                    | 525 |
| 2.1.2.5. Уставна жалба.....                                      | 526 |
| 2.1.2.6. Забрана политичких партија.....                         | 528 |
| 2.1.2.7. Индивидуална суспензија основних права.....             | 529 |
| 2.1.2.8. Давање мишљења и тумачење устава.....                   | 530 |
| 2.1.2.9. Остале надлежности уставних судова.....                 | 530 |
| 2.2 . Положај и састав уставних судова.....                      | 531 |
| 2.2.1. Састав и избор судија уставног суда.....                  | 531 |
| 2.2.2. Положај судија уставног суда.....                         | 533 |
| 2.3. Поступак пред уставним судовима.....                        | 534 |
| 2.3.1. Покретање поступка пред уставним судом.....               | 534 |
| 2.3.2. Ток поступка и одлучивање уставног суда.....              | 535 |
| 2.4. Дејство одлука уставних судова.....                         | 536 |
| 3. Уставни суд Републике Србије.....                             | 539 |
| 3.1. Избор, положај судија и уређење Уставног суда.....          | 540 |
| 3.2. Надлежност Уставног суда.....                               | 542 |
| 3.2.1. Нормативна контрола права.....                            | 542 |
| 3.2.1.1. Апстрактна контрола уставности.....                     | 543 |
| 3.2.1.2. Конкретна контрола уставности.....                      | 546 |
| 3.2.1.3. Превентивна контрола уставности закона.....             | 547 |
| 3.2.2. Сукоби надлежности.....                                   | 549 |
| 3.2.3. Изборни спорови.....                                      | 550 |
| 3.2.4. Уставна жалба.....                                        | 552 |
| 3.2.5. Оптужба против председника Републике.....                 | 554 |
| 3.2.6. Забрана политичке странке и удружења.....                 | 555 |
| 3.2.7. Жалбе судија и јавних тужиоца.....                        | 558 |
| 3.2.8. Посебна заштита аутономије и локалне самоуправе.....      | 560 |
| 3.3. Покретање поступка.....                                     | 561 |
| 3.3.1. Покретање поступка нормативне контроле.....               | 561 |
| 3.3.1.1. Покретање поступка апстрактне нормативне контроле.....  | 561 |
| 3.3.1.2. Покретање поступка инцидентне нормативне контроле.....  | 563 |
| 3.3.1.3. Покретање поступка превентивне нормативне контроле..... | 564 |
| 3.3.2. Покретање поступка по уставној жалби.....                 | 565 |
| 3.4. Ток поступка нормативне контроле.....                       | 567 |
| 3.4.1. Претходни поступак.....                                   | 568 |
| 3.4.2. Поступак расправљања.....                                 | 569 |
| 3.4.3. Одлучивање Уставног суда.....                             | 571 |
| 3.5. Врсте одлука Уставног суда.....                             | 573 |
| 3.5.1. Одлука.....                                               | 573 |
| 3.5.2. Решење.....                                               | 575 |
| 3.5.3. Закључак.....                                             | 576 |
| 3.5.4. Издвојено мишљење.....                                    | 576 |
| 3.6. Дејство одлука Уставног суда.....                           | 578 |
| 3.7. Извршење одлука Уставног суда.....                          | 580 |

|                                                                              |            |
|------------------------------------------------------------------------------|------------|
| 3.8. Ток поступка по уставној жалби.....                                     | 581        |
| 3.8.1. Испитивање прихватљивости уставне жалбе.....                          | 581        |
| 3.8.2. Обим испитивања основаности уставне жалбе.....                        | 582        |
| 3.8.3. Одлучивање о основаности уставне жалбе.....                           | 583        |
| 3.8.4. Поступак испитивања повреде права на суђење у разумном року.....      | 584        |
| 3.9. Дејство одлуке по уставној жалби и модалитети правичног задовољења..... | 585        |
| Глава четрнаеста                                                             |            |
| <b>ЗАШТИТНИК ГРАЂАНА</b>                                                     |            |
| 1. Избор и престанак функције.....                                           | 589        |
| 2. Положај и надлежност.....                                                 | 590        |
| 3. Поступање Заштитника грађана.....                                         | 592        |
| Глава петнаеста                                                              |            |
| <b>ЛОКАЛНА САМОУПРАВА</b>                                                    |            |
| 1. Централизација и децентрализација власти .....                            | 595        |
| 2. Појам и обележја локалне самоуправе.....                                  | 596        |
| 2.1. Непосредна и представничка локална самоуправа .....                     | 598        |
| 2.2. Европска повеља о локалној самоуправи.....                              | 599        |
| 3. Локална самоуправа у Републици Србији .....                               | 601        |
| 3.1. Јединице и послови локалне самоуправе.....                              | 601        |
| 3.2. Одлучивање и органи локалне самоуправе .....                            | 604        |
| 3.2.1. Скупштина општине.....                                                | 605        |
| 3.2.2. Председник општине.....                                               | 606        |
| 3.2.3. Општинско веће.....                                                   | 607        |
| 3.2.4. Општинска управа.....                                                 | 607        |
| 3.3. Државни надзор и заштита локалне самоуправе .....                       | 608        |
| Глава шеснаеста                                                              |            |
| <b>ТЕРИТОРИЈАЛНА АУТОНОМИЈА</b>                                              |            |
| 1. Појам и обележја територијалне аутономије.....                            | 611        |
| 2. Функције територијалне аутономије .....                                   | 614        |
| 3. Територијална аутономија у Републици Србији .....                         | 617        |
| 3.1. Уставни статус аутономије .....                                         | 618        |
| 3.2. Правни статус Косова и Метохије .....                                   | 620        |
| <b>КОРИШЋЕНА ЛИТЕРАТУРА .....</b>                                            | <b>623</b> |